

Perustuslakivaliokunta

Tiistai 14.7.2020 klo 8.30—10.30

Läsnä

puheenjohtaja Johanna Ojala-Niemelä sd
varapuheenjohtaja Antti Häkkänen kok (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7)
jäsen Outi Alanko-Kahiluoto vihr
jäsen Bella Forsgrén vihr
jäsen Jukka Gustafsson sd (4, 5, 6, 7, 8, 9, 10) (3 osittain)
jäsen Maria Guzenina sd
jäsen Olli Immonen ps
jäsen Hilikka Kemppe kesk (4, 5, 6, 7, 8, 9, 10) (3 osittain)
jäsen Mikko Kinnunen kesk
jäsen Anna Kontula vas
jäsen Mats Löfström r
jäsen Jukka Mäkynen ps
jäsen Sakari Puisto ps
jäsen Wille Rydman kok
jäsen Heikki Vestman kok
jäsen Tuula Väättäinen sd (1, 2, 5, 6, 7, 9, 10) (3, 8 osittain)
varajäsen Markku Eestilä kok
varajäsen Johannes Koskinen sd
varajäsen Markus Lohi kesk
varajäsen Iris Suomela vihr (9, 10) (8 osittain)
varajäsen Sari Tanus kd

Sihteerit

valiokuntaneuvos Matti Marttunen
valiokuntaneuvos Ritva Bäckström
valiokuntaneuvos Mikael Koillinen

1. Nimenhuuto

Toimitettiin nimenhuuto. Läsnä oli 18 jäsentä.

2. Päätösvaltaisuus

Kokous todettiin täysilukuiseksi ja päätösvaltaiseksi.

Pöytäkirja PeVP 51/2020 vp

3. Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta neuvoston asetukseksi (Euroopan unionin elpymisvälineen perustaminen)

Valtioneuvoston U-kirjelmä U 27/2020 vp

Valiokunta hyväksyi kannanoton: Perustuslakivaliokunta on käsitellyt nyt arvioinnin kohteena olevia komission ehdotuksia elpymisvälinekokonaisuudesta lausunnossa PeVL 16/2020 vp, jonka jälkeen valtioneuvosto on toimittanut nyt arvioitavat U-kirjelmät ja niihin liittyvät jatkokirjelmät (U 27/2020 vp, U 29/2020 vp, U 30/2020 vp, UJ 22/2020 vp) eduskunnalle.

Neuvotteluissa esitettyjä muutosehdotuksia komission ehdotuksiin ei ole saatettu eduskunnan käsiteltäviksi miltään osin. Tästä syystä perustuslakivaliokunta toistaa kaiken lausunnossaan PeVL 16/2020 vp esitetyn, minkä lisäksi valiokunta toteaa seuraavaa:

Unionin on oikeusvaltion periaatteisiin sitoutuneena oikeusyhteisönä ja demokraattisena yhteisönä tarpeen tehdä perustavanlaatuiset ratkaisut oikeudellisesti kestäväällä tavalla ja laajan demokraattisen keskustelun perusteella. Perustuslakivaliokunnan näkemyksen mukaan neuvoston oikeuspalvelun lausunto vähentää alustavan arvion mukaan jonkin verran niitä huolia (ks. eritt. kohdat 166—176), joita valiokunnan lausunnossa PeVL 16/2020 vp esitetään komission alkuperäisten ehdotusten yhteensopivuudesta perussopimusten kanssa. Tämä tosin riippuu siitä, miten neuvotteluissa tosiasiallisesti huomioidaan oikeuspalvelun esittämät korjaus- ja täydennystarpeet. Ehdotusten valtiosääntöoikeudellinen arviointi on mahdollista tehdä vasta tämän jälkeen.

Perustuslakivaliokunta toteaa, että valtioneuvoston neuvottelukannat ovat yleisesti ottaen perustuslain kannalta oikeasuuntaisia (ks. myös PeVL 16/2020 vp, s. 19). Perustuslakivaliokunta kiinnittää erityisesti huomiota välttämättömyyteen pyrkiä rajoittamaan unionin lainanottoa avustusmuotoisiin tukiin ja siihen liittyvää jäsenvaltion suoraa tai epäsuoraa vastuuta sekä pyrkiä turvaamaan jäsenvaltion kokonaisvastuun hallittavuus ja budjettisuvereniteetti. Valtiosäännön kannalta olennaista on rajata valtion vastuuta unionin lainanotosta ja tarkentaa jäsenvaltion toissijaisen ja väistyvän vastuun luonnetta ja jakoperustetta säädösperusteisesti ja tarkkarajaisesti.

Perustuslakivaliokunta täydentää valtiosääntöoikeudellisia arvioitaan elpymisvälinekokonaisuudesta neuvotteluprosessin edetessä uusien ehdotusten ja myöhemmin saatavien tarkempien tietojen perusteella.

4. Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi COM(2020) 408 final elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta (elpymis- ja palautumistukiväline)

Valtioneuvoston U-kirjelmä U 30/2020 vp

Valiokunta hyväksyi kannanoton: Perustuslakivaliokunta on käsitellyt myös nyt arvioinnin kohteena olevia komission ehdotuksia elpymis- ja palautumistukivälineestä lausunnossa PeVL 16/2020 vp, jonka jälkeen valtioneuvosto on toimittanut nyt arvioitavat U-kirjelmät ja niihin liittyvät jatkokirjelmät eduskunnalle. Neuvotteluissa mahdollisesti sovittuja

Pöytäkirja PeVP 51/2020 vp

muutoksia komission ehdotuksiin ei ole vielä saatettu eduskunnan käsiteltäviksi miltään osin.

Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan valtioneuvoston neuvottelukannat ovat yleisesti ottaen perustuslain kannalta oikeasuuntaisia ottaen huomioon elpymiskokonaisuuden nykyinen käsittelytilanne unionissa. Valiokunta kuitenkin toistaa lausunnossaan PeVL 16/2020 vp sekä aiemmassa käytännössään (ks. esim. PeVL 38/2018 vp, PeVL 37/2018 vp ja PeVL 10/2019 vp) esitetyn. Valiokunta painottaa suhteellisuusperiaatteen näkökulmasta rahoituksen kohdistamista selkeästi koronaepidemiasta johtuviin taloudellisiin vaikutuksiin (ks. myös neuvoston oikeuspalvelun lausunto kappale 147).

Perustuslakivaliokunta täydentää valtiosääntöoikeudellisia arvioitaan elpymissuunnitelmasta neuvotteluprosessin edetessä saatavien tarkempien tietojen ja uusien ehdotusten pohjalta.

5. Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi COM(2020) 409 final teknisen tuen välineen perustamisesta (teknisen tuen väline)

Valtioneuvoston U-kirjelmä U 29/2020 vp

Ennakkokäsittely

Valiokunta hyväksyi kannanoton: Valiokunta viittaa edellä asioiden U 27/2020 vp ja U 30/2020 vp yhteydessä lausuttuun.

6. Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista 1.) ehdotus neuvoston asetukseksi vuosia 2021—2027 koskevan monivuotisen rahoituskehyn vahvistamisesta (rahoituskehysasetus); 2.) ehdotus neuvoston päätökseksi Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä (omien varojen päätös); 3.) ehdotus neuvoston asetukseksi Euroopan unionin omien varojen järjestelmää koskevista täytäntöönpanotoimenpiteistä (omien varojen täytäntöönpanoasetus); 4.) ehdotus neuvoston asetukseksi yhteiseen yhdistettyyn yhteisöveropohjaan, Euroopan unionin päästökauppajärjestelmään ja kierrättämättömään muovipakkausjätteeseen perustuvien omien varojen käyttöön asettamisessa noudatettavista menetelmistä ja menettelyistä sekä käteisvarojen saamiseksi toteutettavista toimenpiteistä (omien varojen käyttöönasettamisasetus); 5.) ehdotus neuvoston asetukseksi arvonlisäverosta kertyvien omien varojen lopullisesta yhdenmukaisesta kantomenettelystä annetun neuvoston asetuksen (ETY, Euratom) N:o 1553/89 muuttamiseksi (ALV-omien varojen asetus) sekä; 6.) ehdotus Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission väliseksi toimielinten sopimukseksi talousarviota koskevasta kurinalaisuudesta, talousarvioyhteistyöstä ja moitteettomasta varainhoidosta (toimielinten sopimus talousarvioyhteistyöstä)

Valtioneuvoston U-kirjelmä U 45/2018 vp

Valtioneuvoston U-jatkokirjelmä UJ 22/2020 vp

Ennakkokäsittely

Jatkokirjelmä UJ 22/2020 vp – U 45/2018 vp.

Pöytäkirja PeVP 51/2020 vp

Valiokunta päätti perustuslain 50 §:n 3 momentin nojalla, että asian käsittelyyn osallistuvien valiokunnan jäsenten on noudatettava vaiteliaisuutta Vaiteliaisuuspyyntö kohdistuu vain keltaisella huomiovärillä merkittyihin kohtiin muistion osassa ”Suomen kanta”. Nämä kappaleet sisältävät Suomen keskeiset tavoitteet neuvottelujen loppuvaihetta varten. Niiden julkistaminen tässä vaiheessa vaarantaisi Suomen neuvottelutavoitteiden saavuttamisen. Vaiteliaisuuspyynnön kesto on tällä hetkellä vaikea arvioida. Valtiovarainministeriö katsoo, että vaiteliaisuuden tulisi olla voimassa siihen saakka, kunnes neuvottelut elpymiskokonaisuudesta ja rahoituskehysistä on saatu päätökseen.

Valiokunta hyväksyi kannanoton: Valiokunta viittaa edellä asioiden U 27/2020 vp ja U 30/2020 vp yhteydessä lausuttuun.

7. Puhemiesneuvoston ehdotus eduskunnan työjärjestyksen väliaikaisesta muuttamisesta Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 3/2020 vp

Asia on saapunut perustuslakivaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Valiokunta hyväksyi asiantuntijasuunnitelman. Kutsutaan kuultaviksi: Eduskunnan kanslian edustaja (eduskunnan pääsihteeri Maija-Leena Paavola tai apulaispääsihteeri Timo Tuovinen), professori Mikael Hidén, professori Veli-Pekka Viljanen, professori Tuomas Ojanen ja professori Tomi Voutilainen.

8. Perustuslain 115 §:n mukainen muistutus ulkoministeri Pekka Haaviston virkatoimen lainmukaisuuden tutkimisesta

Muu asia M 4/2019 vp

Valiokunta merkitsi saapuneeksi: Keskusrikospoliisin esitutkintapöytäkirja liitteineen.

Päätettiin, että valiokunnan jäsenet ja varajäsenet voivat tutustua aineistoon perustuslakivaliokunnan kokoushuoneessa. Kuittausta vastaan jäsen tai varajäsen voi saada aineiston luettavakseen työhuoneessaan. Aineistoa ei saa viedä eduskuntatalon ulkopuolelle.

Päätettiin lähettää asiakirjat valiokunnan aiemmin kuulemille rikosoikeuden asiantuntijoille ja valtiosääntöasiantuntijoille ja kutsua heidät kuultaviksi heti syysistuntokauden alussa.

Päätettiin oikeuskansleri Tuomas Pöystin pyynnöstä lähettää hänelle esitutkintapöytäkirja käytettäväksi oikeuskanslerille tehtyjen kanteluiden käsittelyssä.

Päätettiin, että ministeri Haavisto tai hänen asianajajansa ei voi olla läsnä valiokunnan asiantuntijakuulemisissa. Ministeri Haavistolle toimitetaan asiantuntijalausunnot ja häntä kuullaan asiantuntijakuulemisten jälkeen. Asianajaja voi olla läsnä ministeri Haaviston kuulemisessa.

Valiokunta päätti, että puheenjohtaja ja sihteeri valmistelevat asian käsittelytilanteesta lyhyen tiedotteen yhteistyössä ministeri Haaviston kanssa.

Pöytäkirja PeVP 51/2020 vp

9. Muut asiat

Valiokunta päätti siirtää valiokunnan Lapin-matkan järjestettäväksi 29.—30.9.2020.

Todettiin, että valiokunnan Ahvenanmaan-matka järjestetään 16.—17.9.2020.

Keskusteltiin vireillä olevan eduskunnan tiedonsaantioikeutta koskevan asian (O 35/2020 vp) käsittelytilanteesta. Todettiin, että asian käsittelyä jatketaan syyskuun alussa.

10. Seuraava kokous

Ilmoitettiin, että valiokunnan seuraava kokous on erikseen ilmoitettavana ajankohtana.

Pöytäkirjan vakuudeksi

Valiokuntaneuvos Matti Marttunen